

NALEŻĆ SIĘ (294) *vb pf*

się (157), się (137).

W inf a oraz e jasne (w tym w a 3 r. błędne znakowanie). ◇ W formach praet pierwsze a jasne (w tym 5 r. błędne znakowanie). ◇ W formach fut a pochylone (w tym 1 r. błędne znakowanie).

inf naleźć się (52). ◇ fut 2 sg najdziesz się (1). ◇ 3 sg najdzie się (93). ◇ 3 pl najdą się (8). ◇ praet 3 sg m nalązł się (27). f nalazła się (10). n nalazło się (25), naszło się (1). ◇ 1 pl m pers -smy się naleźli (2), -chmy się naleźli (1); -smy CzechEp; -smy : chmy HistRzym (1:1). ◇ 3 pl m pers naleźli się (5). subst nalazły się (8). ◇ plusq 3 sg m był się nalązł (1). ◇ con 2 sg m -byś się nalązł (1). ◇ 3 sg m -by się nalązł, nalązłby się (15). f -by się nalazła, nalazłaby się (3). n -by się nalazło, nalazłoby się (34). ◇ 3 pl subst -by się nalazły (5). ◇ con praet 3 sg n -by się było nalazło (1). ◇ part praet act nalązłszy się (1).

Sł stp, Cn, Linde brak.

1. *Zdarzyć się, trafić się, wystąpić, być (o pojawieniu się, występowaniu osób, zjawisk, rzeczy); inveniri Mącz, Vulg, PolAnt; reperiri Modrz, Vulg; consistere Mącz; assumi, esse Modrz (143) : RejPs 163; KromRozm III K2v; DiarDop 111; RejWiz 22v; Za wielą prac/ przychodzą fny/ á wielomowności naydzie fie wiele głupftwá y fzaloności [in multis sermonibus invenietur stultitia]. Leop Eccle 5/2, Iudic 5/16, 20/12, Ier 15/16; Nálzło fie takich 50 w Lipfku/ ktorzy pod dwiemá ofobomá przyjmowali BielKron 211v; Mącz 364d, 396d; OrzQuin Q2v; RejAp 54; ábowiem w zgubie/ á przegraniu takowym/ zdrowie by fie pogánfkie nálázło. GórnDworz Ii4v, V4v, Aa3, Ii8, Mm6v; A poczęści mogłby fie taki náleść zá wfpomożeniem Pánfkim/ iżby fie w thym mogł nie wnieść. RejPos 130v, 60v, 210v, 257v, 287v; BiałKat 311; A gdyby fie takie woylká nálázły ku onym kthore fą ná nieprzyacielá wypráwiony/ toćby były teraz mocne poślki RejZwierc 262v; Naydziec fie iefzcze Iozue/ naydziec fie y Gedeon gdy będzie potrzebá ku fprawam nálzym RejZwierc 265v, 198v [2 r.], 206v [2 r.]; PaprPan Ov; Ledwie fię kto może náleść ztych fędziow ná wálnem feymie obranych/ coby [Vis aliquis inter iudiees in conuentu uniuersorum assumitur, qui] niemiał do siebie tych wad/ ktore mogą mieć ci o ktorzych mowiemy. ModrzBaz 91v; Zás naleźli fię [reporti sunt] ci/ ktorzi Synod zebrałfy/ vczynili Bifkupy od tey powinności wolne ModrzBaz 132v, 66, 140v; Oczko 21v; NAYdzie fye kiedy chwilá tak fzcześliwa/ Ze prawdę rzeczełz/ rádo niezyczliwa? KochPs 84; SkarŻyw 397, 502, 593; Bo Kátholicka wiará była zawnždy od Apofztołow: á ci (iáko fami twierdzą) dopiero fię teraz z prawdą fwą náleźli. CzechEp 358, 27, 56, 88, 359, 360, 423; WerGość 247; A niemniémay/ byś lam był w téy niewoli: Nálazł by fye/ kogo to niemniéy boli KochPieś 22, 17; GórnRozm D2; Nic w tym nie wąpię/ żeby fye wiele takich nálázło/ coby ná Piłatá wołáli. dimitte nobis Barabbam. KochWr 26; PaprUp H2v; GórnTroas 5; Iżaż fię kto naydzie/ co winnym nie będzie? GrabowSet Bv, 14; KochFrag 42; LatHar 105, 687; WujNT 103; WysKaz 16, 21; SarnStat 192; GrabPospR N3v; PowodPr 63, 65; SkarKaz 43b; CiekPotr 42; CzahTr D; SkarKazSej 658a; KlonFlis F4, G; KlonWor ded**2.*

naleźć się do czego (2): Naydziec fie y Gedeon do káždego ziemfkiego wybáwienia nálzego RejZwierc 206, 206.

naleźć się komu (11): Leop Zach 10/10; [ja przyłożę trzeci sposób trefnowania] w kthorym bywáią [...] żart ábo poflugá iáka/ w ktorey rychlej fie kuńszt á fmiech/ niż wielka fzkodá towarzyfzewi

naydzie. *GórnDworz* O4v; *BudBib Zach* 10/10; Nalazł fie przewodnik Anyoł Páńfki Thobiałzowi gdy fzedł w czudze ziemie w potrzebach fwoich. *RejPos* 167, 167 [5 r.], 284v, 286.

naleźć się między kim (9): A nalázło fię między Kápłany tych ktorzy byli nápoymowáli żon obcych. *BibRadz* 3.Esdr 9/18, *Deut* 13/1; *GórnDworz* X4v; *CzechRozm* 102v; *SkarJedn* 296 [2 r.]; *SkarŻyw* 98; *CzechEp* 358; *SzarzRytJSzarz nlb* 2v.

naleźć się gdzie (32): *ZapWar* 1548 nr 2668; Gdy zaś między dwoigiem i/ takim/ náidzieię który wokálifz wżyfłki trzy maia być poľpołu wymáwiany/ iako wľłowách iaśniéi/ lepiéi *MurzOrt* B2; Lecz fie był nalazł Iudaľz/ w máley Páńfkiey rádzye/ Coż owfzem iefzcze rychley/ ná wielkiey gromádzye. *RejZwierz* 109v; A my przyciągnáwfy gdzie kolwiek fię naydzie/ vderzymy nań/ ták gęľto/ iáko roľá ná ziemię páda. *BibRadz* 2.Reg 17/12; *GórnDworz* Gg8v, Hh5v, Ii5; *RejZwierz* 158v; *BudBib* 4.Reg 12/18; *MycPrz* II B; *CzechRozm* 201v; *ModrzBaz* 76v; vkogoliękwás [!] nalazł/ ginęľá dufzá iego z Ludu fwego. *SkarJedn* 248, 344; *Oczko* 16v; W iego domu ná czas wľzelki Naydzie fye doľtátek wielki *KochPs* 172, 139; *SkarŻyw* 601; *CzechEp* 361; *KlonŻal* E3v; *ReszHoz* 133; pytam/ naláľł[!]iby fię teraz który ná świećie národ/ któryby fię Polakom poddáć chćiaľ. *GórnRozm* B3v, B3v; *Phil* O; *GrabowSet* D2; Nie moźeć fię náleć nic w fercu ludzkim/ czymby fię tákie dobrodzieyľtwá ľľufznie nágroďziły. *LatHar* 269; Przetoź poľoży fię tu zaráz krotkie dotknienie wad niektorych/ ktore fię przy ľľugách Bożych náyduia/ y náleć mogá. *LatHar* 133, 570; *WujNT przedm* 4; *SarnStat* 513; *KlonWor* 51; *RybWit* [A]2.

Fraza: »w ućiech [czyich] nie nalazło się [coś]« = *nie powiedział czegoś* [szyk zmienny] (2): Lecz tęń który nigdy nie grzeľzył/ áni fię zdráďá w vćiech iego nalázľá *SkarJedn* 248; á w ich [ktorzy się z niewiastami nie pokalali] vćiech nie nalázło fię kľámfłtwo [*in ore eorum non est inventum mendacium*]. ábowiem bez zmázy ľá przed ľłolicá Bożá. *WujNT Apoc* 14/5.

Szereg: »nie naleźć się ani obráć« (1): Iuźby fie było nigdy nie nalázło áni obráło żadne frozľze á okrutnieyľze źwirzę/ iáko iefł frogie á okrutne przyrodzenie tego náľzego nędznego narodu ludzkiego. *RejPos* 247.

a. *O tekstach* (12): gdyź nie máľz tey kárfy we wľzytkim Wędźidle/ ná ktoreyby fię ich [*niewłasnych mów*] wiele nie nalázło. *CzechEp* 146; Iefľiź co w tym piľániu naydzie fię W.X.M. przodkiem/ potym teź komu inľzemu ku zbudowániu/ niech to wľzytko źrzodľu wľzego dobrá Bogu wiecznemu bęďcie zupełnie przypifano. *WysKaz* X3v.

naleźć się w czym [w tym: w księgach (3), w piśmie (2), w kazaniu, w Nowym Testamencie, w osmym rozdzieleniu, w ukazaczu] (8): *WróbŻoľt* A4v; Extat literis, Naydzie fie to w piśmie. *Mącz* 418c, 418c; byľá o tym náuká wyľľzey/ co fye w vkazáczu naydzie. *SienLek* 144v; *CzechEpPORz* **3; *LatHar* [+12]; Naydzie fię tákich odmian więcey we wľzytkim Nowym teľtámenćie *WujNT przedm* 15, *Apoc* 20/15; *WysKaz* X3.

Z dokľadniejšá lokalizáciá (1): Trzećie nieľľufzne y nieľľráwiedľiwe przyľłofowánie támźe fię potym zaráz fol.5. naydzie á kończy fię fol.6. *CzechEp* 165.

2. *Odnaleźć się lub być znalezionym* (40) :

a. *O kimś lub czymś zgubionym, zaginionym itp.; inveniri Vulg, PolAnt* (19) : *LibLeg* 10/93v; *KrowObr* 128v; *BibRadz Apoc* 16/20; *Oczko* 6; koćcioľ Wenuľa zburzyć/ y báľwan on ľľroľny ľkrufzyć

Helená kazáá, y zdáru Bofkiego náázła fię iáákinia oná/ wktorey Chryftus żywot nááz położony był *SkarŻyw* 397; A owo gdy drugi raz konie liczyć poczęto/ wżytki fię náázły. *SkarŻyw* 527, 444, 520; *WujNT Apoc* 16/20.

naleźć się u kogo (2): *LibMal* 1548/148; A v kogoby fię táki zbięć náázł/ áby ten powinien był *in foro Caftrenfi* relpondować *SarnStat* 1178.

naleźć się w czym (1): Czwartha fzye náázła wyey fkrzyncze, a, pyatha v Barbary kthora fzyedzi *LibMal* 1548/148.

naleźć się przy kim, przy czym (2): a jako pokarzeczie thi zle livdzy. y rzeczi ktore fye przynych naydá [...] odeflicie *LibLeg* 10/94; *SkarŻyw* 397.

W połączeniach z wyrazami: „szukać” (2), „szukanie”: Támże wnet on zacny Hetman vczyńił pilne fzukánie/ áz fię náázł łákomiec á przelępcá on. *RejPos* 218; Y minął/ á oto go nie/ y fzukałem go á nie náázł fię. *BudBib Ps* 36/37[36]; *LatHar* 607.

W przeciwstawieniu: »zginąć ... naleźć się« (1): Abowiem ten moy fyn vmárl był/ lecz ozył: zginął był/ a náázł fię [*perierat et inventus est*]. *WujNT Luc* 15/24.

a. *W funkcji wzajemnej* (2) : Lucyná ku niemu mile odpowiedziáá. We fnácheśmy obá byli do tey to chwile/ ty bezemnie/ á ia bes ciebie/ ále iuzechmy przecucili gdychmy fię náálezli. *HistRzym* 27; Dziękujemy pánu Bogu/ bo mam nádzieię że iáko pan Bog dał żeśmy fię wefpołek náálezli/ da theż że poznamy fyny fwe. *HistRzym* 132.

b. *O kimś lub czymś poszukiwanym ze względu na określoną potrzebę lub pożądaną cechę* (21) : *RejZwierz* 82v; *Mącz* 418e; Lecż iż náatury człowieczey nie ieft s to/ áby fkończone dofkonáłości w fię wziąć moglá/ áni fię może náleść człowiek ná fwiecie bez Ale *GórnDworz* C4, M7v, N7v, Hh3, Mm6v; *RejZwierz* 187v, 188; *MycPrz* II Cv; *CzechRozm* 154; ludzi tákich [*mądrych*] trudno náleść/ y choiáby fię náleść mogli/ przedfię wy ná nie (żeby im zupełná dáć moc) nie przyzwolićie. *GórnRozm* K3v; Zbytni fługá fzkodę czyni: wízákoż godny nie fzkodliwy: bo mu fię zá czálem mieyfce naydzie. *GostGosp* 2, 24, 28, 50; Abowiem będąc teraz świat pełnym prac y bóléści iefzcze ledwo fię kto naydzie coby go nie miłował *WysKaz* 11, 16; *SkarKaz*)(3; *SkarKazSej* 705b.

naleźć się u kogo (1): Rozumiey iáko y Ewánielia S. Márká y S. Lukáfá (ktore máią wiele rzeczy tych ktore fię v Máttheufzá y Ianá S. náleść niemogá *SkarŻyw* 364.

W charakterystycznych połączeniach: *najdzie się ledwo mało, rzadko, siła* (2), *trudno, wiele, więcej* (2); *nie (ani) może się naleźć* (6), *żadną miarą nie najdzie się*.

3. *Okazać się, wydać się, być stwierdzonym, poświadczonym (o określaniu osób lub zjawisk); constitui* *Mącz*; *inveniri Mącz*, *Vulg* (88) : *BibRadz* 3.*Esdr* 9/22; *BielKron* 132; *Posteaquam victoria constituta est*, Yáko fię skoro náázło kto zwicięftwo otrzymał álbo zwicięftwá przicziná był. *Mącz* 413a; Takiefz thy gdyfz fię ocucífz z grzechu/ á gdyż fię naydziefz krom łáłki y cnot/ słuźnie małz plákác. *HistRzym* 65v; *BudBib* 2.*Par* 25/5; *CzechRozm* 139; Ileby páfterzow było/ tyleby fię wiar y náuk rożnych náázło. *SkarJedn* 41; áby támże Arryułz był doznan/ ieśli ieft dobra y práwa náuká iego/ z Oycy fię inemi y kościoły zgadzáiąca: co ieśliby fię nienáázło/ áby był karan. *SkarŻyw* 389; *ZapKości* 1588/78, 1589/86; *CzechEp* 38, 145; *ReszPrz* 27; Bo mowiac/ roftrzáłaiąc/ wyłufczáiąc/

prawdą się nądzie/ iako w krzemień bijąc/ ogień wychodzi. *GórnRozm* F4; rozkazanie ono które było ku żywotowi/ nálezło mi się ku śmierci [*hoc esse ad mortem*]. *WujNT Rom* 7/10; *SarnStat* 365.

naleźć się jaki, jakie (5): *Necae certum inveniri poterat, Niemogło sie nic pewnego naleść/ doświadczyć. Mącz* 482d; *GórnDworz* I2v; ná świecie íprawy ludzi świętych niemogą być tak dołkonále/ iako będą w niebie: iednák przedsię wiele sie ich nądzie ípráwiedliwych/ dołkonálych y zupełnych przed Pánem Bogiem *WujJud* 113; *SkarŻyw* 593; *WysKaz* 44.

naleźć się jakim (5): *KuczbKat* 100; *SkarŻyw* 595; iż przodkowie wazy nie rozumieli/ żeby kto tak się złym miał náleść któryby vmyslnie krzywoprzyśiądz/ á Bogá tak írodze tym obrażyć chciał. *GórnRozm* G2v; *LatHar* 250; *SkarKaz* 315a.

naleźć się być jakie (2): wyiáwłzy gdyby kto był *triennalis possessor*, álbo *de iure* práwo iego nálezło sie bydź nieważné. *SarnStat* 689 [*idem*] 760.

naleźć się być kim, jakim (2): *Pamphila mea inventa est civis*, Nálezła sie być rodziczką miáftá. *Mącz* 482d; Skoro się ocknie/ zdrową się być nądzie/ tak íz znáku ran y wrzodów onych nie było. *SkarŻyw* 70.

naleźć się jak (18): *LibLeg* 7/68, 10/67; *GliczKsiąż* C8v; *UstPraw* H4v; A gdy sie tak nalázło iż gwałtu nie było/ dáli zá to gárdlá pod miecz Burmiíthrz y dwa Ráyce *BielKron* 418v, 114v, 129v, 309, 352v, 356v; *Hoc non secus reperies, Nie nądziełz tego ynáczey/ Nie nądzie sie tá rzecz ynáczey. Mącz* 279b, 19b, 81c; pan Boiánowłki węczey przeciwko im z waśni mowił/ niż áby sie tak wżytko náleść miáło *GórnDworz* Dd5; *WujJud* 5, 180; *NiemObr* 24; *SarnStat* 1234.

naleźć się u kogo (1): wielka się rozność y wielka nienawiść przeciw nam Kátolikom v Greków nądzie. *SkarJedn* 350.

naleźć się z czego (2): *BielSpr* 30v; A iefliby sie z tego *scrutinium* nalázło/ iż on ránny nie przy roboćie ránion ielt/ tedy oné rány tráćić ma. *SarnStat* 1171.

naleźć się przez co (2): A gdzieby sie nalázło przez Dekret náłz/ iż *citatus* niewinnie á potwarznie pozwan był: tedy on Aktor będzie mu powinien wnet od łádu nie odchodząc íto grzywien winy położyć *SarnStat* 712 [*idem*] 148.

naleźć się czym [= w wyniku czego] (1): *piervei pan allexy ma zaplacziz dlugy ktore then kmiecz vinien panu Cziechonowskiemu a ieslyby się nalasslo miarą yzby ten czloviek siedzial nathem grunczie ZapWar 1548 nr 2668.*

naleźć się na kim (1): A ine íprawy Ioakimowe y obrzydłóści ktorych się dopułzczał y co się nalázło ná nim (tedy) to nápisano w kłięgach krolow Izráelłkich y Iudłkich *BudBib 2.Par* 36/8.

naleźć się przy kim (1): A tak przy którój ítronie potwarzby sie nalázłá, ten fam *reconuentionaliter* pozywa. *SarnStat* [1281].

naleźć się w kim, w czym (11): A nigdy sie nie nądzye w tym nic niepewnego/ Cokolwiek thu ípráwuie dziwna możność iego. *RejWiz* 128; Zyl lat sześcdzieśiąt/ człek wielki/ á wktorym się wżytki tytuły świętych Bożych nalázły. *SkarŻyw* [474]; *GórnDworz* D8v; *GrzepGeom* Qv; *BudBib 3.Reg* 14/13; *CzechRozm* 142v; bo nie máłz tego grzechu/ któryby się wemnie nie nálał. *SkarŻyw* 166; *CzechEp* 155; *WerGość* 255; *GórnRozm* C4v; *LatHar* 443.

naleźć się gdzie (4): *LeszczRzecz* A4v; Nie trzeba iść za Tątry/ ruguymy się łami/ Naydzie się to niefortunność y tu między nami. *Prot* B2; *PaprPan* N2; *KochPs* 142.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (3); iż (9), że (2), aby, iżby, jako] (14): *MetrKor* 34/134v; *KromRozm III* L5, L7v; A gdzieby się znalazło, że dobrze apelował, winę mu wrocić. *Diar* 93; *BielKron* 129v, 235, 356v, 418v; *Mącz* 81c; *ReszPrz* 88; *BielSpr* 30v; *SarnStat* 148, 712, 1171.

Zwrot: »w prawdzie [= *prawdziwie*] naleźć się« (1): dowydowacz słyą zawłdi raczila łtatecznye y pylne. yakobi którą powyefcz wprawdzye łzye nalyefcz mogła. *LibLeg* 11/134.

a. *O wyniku mierzenia lub liczenia* (16) : *LibLeg* 11/108; *BielŻyw* 111; niechayże ofzacią powiaty w koźdem Woiewodztwie/ s tąd łye naydzie co ktore Woiewodztwo ludu mieć może *OrzRozm* V2v; wŹytkich Pólek w tym plácu naydzie łye łto czterdzieści y cztery *GrzepGeom* M3v, K, L4, Mv, M3v, N2.

Szereg: »naleźć się i ukazać« (1): Potym przyłtąpim do tego/ iákoby łye náleść tho y vkázác mogło/ iáko wielki iefł który plác takowych Figur *GrzepGeom* Fv.

4. *Być wymyślonym; exstare Mącz, pervenire, esse Modrz* (23) : *DiarDop* 118; A łnadź w tákowym łporze/ á poprówóaniu moiey rzeczy/ naydzie łie tá dołkonáłość dworney pániey/ ktora iefł w łftotney prawdzie. *GórnDworz* V3, B8v, Bb4; á naydą łie drogi ná pociefzenie twoie/ iedno wierz wiernie Pánu łwoiemu *RejPos* 127; *RejZwierc* B3, 186, 245v; *CzechRozm* 13; *ModrzBaz* [16]; złey łławy vśc byście mogli gdybyście mieli pewny łpofob obieránia Páná/ á zwłáczá iefłłby łie táki náłáł łpofob/ w ktorymby chytróść/ á dáry nic nikomu pomoc nie mogły *GórnRozm* A2v, A, D2, H3, K4, M4; *ActReg* 80, 111; *SarnStat* 854; *SkarKazSej* 664a.

Fraza: »koniec (ledwie) znalazł się« = (z *trudem*) *zakończono* [*szyk zmienny*] (3): Ale iżby y temu ledwie łie koniec náleść mogł/ co mi procz tego zádáie niełłufznie *CzechEp* 223, 202; *SkarKazSej* 674b.

W charakterystycznych połączeniach: najdzie się co lepszego, co poboźniejszego, doskonałość, droga (4), *forum, koniec* (3), *krotochwila, łatwi oblig, odpowiedź, obrona, porządek, przyczyna* (2), *ratio, sposob* (3), *ubezpieczenie*.

Formacje współrdzenne cf LEŻĆ.